

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Խ Ո Ր Հ Ո Ի Ր Դ Վ Ա Ր Դ Ա Ն Ա Ն Ց

«Քաջութեամբ միայն մեզուց, զանուն և զոգիս և եր ժառանգեցուց... Բայց միայն յարութիւնս քաջութեան վատութիւն մի՛ խտնեցուց»:

(ՎԱՐԴԱՆ ՍՊԱՐԱՊԵՏ)

Մեր ազգային-եկեղեցական մեծ տոների շարքում Ս. Ղևոնդյանց և Ս. Վարդանանց տոները բացառիկ տեղ է զբաղում, որպէս հայ ժողովրդի դարավոր ազատագրական պայքարի պատմության համաժողովրդական հերոսամարտ, որը դարերից ի վեր մեր ժողովրդի սիրտը լցրել է կրօնական և հայրենասիրական ջերմ զգացմունքներով և խոհերով:

Վարդանանց պատերազմը և Ղևոնդյանց նահատակությունը ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ հավաքական ՍՐԲԱՅՈՒՄՆ էր և ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՈՒՄԸ: Այդ իսկ պատճառով երանց տոներ Մեծ պանոց նախօրյակին միշտ էլ տոնվել է ազգային հպարտության անխառն զգացմունքով: Ս. Վարդանանց և Ս. Ղևոնդյանց, Ավարայրի ճակատամարտից մինչև այսօր, մեր ժողովրդի համար հանդիսացել են հոգևոր անկախության, խղճի ազատության, հայրենասիրության շղթգունող և հավետ կենդանի խորհրդանշաններ:

Ու Վարդանանց պատերազմը ամենասրտառույ մեկ հանգրվանն է հանդիսանում հայոց պատմության՝ որպէս նրա «ազգայանձ և հոգեզմայլ մի էջը»:

Վարդանանց Ավարայրի ճակատամարտում իրենց հավատքի զորությամբ և «օգնականութեամբն Աստուծոյ» այնպիսի հերոսություն գործեցին, որի «ճամբան պատմեցի մինչև ցայտեան»:

Վարդանանց հերոսամարտի պատմական նշանակությունը առավել պայծառ և հասկանալի է դառնում եր դարի տարբեր հասարակական-քաղաքական և կրօնական բախումների և գաղափարախոսությունների լույսի տակ:

Մի դար առաջ, Հայաստանում քրիստոնեության պետական կրօն հռչակվելը բոցավառել էր Սասանյանների և Մազդեզական կրօնի հետևորդների անհաշտ թշնամությունը հայերի նկատմամբ մյուս կողմից: Քրիստոնեությունը հեղաշրջել էր հայ ժողովրդի ազգային կյանքը:

Եր դարի սկզբներին, Հայ եկեղեցին իր ստեղծած հայեցի քրիստոնեական նոր մշակույթով, լեզվով ու դպրությամբ, Աստվածաշնչի թարգմանությամբ, հայ ժողովրդի գիտակցության մեջ առաջ էր բերել բարոյական խոր հեղաշրջում, նրա երակների մեջ ներարկելով ոգեկան մի այնպիսի զորու-

բյուռ, որը նրան դարձրեց արի և տոկուն՝ գալիք բոլոր ջրհեղեղների դեմ:

Մյուս կողմից, «Բրիտանոնյա» Բյուզանդիան ձգտում էր իր մշակույթի մեջ ձուլել հայ ժողովրդին: Մեսրոպյան տառերը փրկեցին հայ լեզուն և մշակույթը բյուզանդական խառնարանի մեջ սուզվելուց: Իսկ Վարդանանց մերկացրած սրերը փրկեցին մեր հոգու, հավատի ազատությունը, ինքնուրույնությունը: «Յայսմ հաւատոց զմեզ ոչ ոք կարէ խախտել, ոչ հրեշտակի և ոչ մարդիկ, ոչ սուր, ոչ հուր...»: Այս խոսյալ, անվեհեր խոսքերը մարտահրավեր էին պարսկական բռնապետությանը հանուն գաղափարի, հանուն խորին համոզմունքների, հանուն հայ հողի, ջրի, հայ հավատի, մարտահրավեր «հայոց պատերազմի, վասն Հայրենյաց և վասն Հիսուսի»:

Պարսից արհուլեհիքը շատ ճիշտ էր հասկացել, որ ջեջելու համար իրեն ենթակա ժողովուրդների ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, պետք էր նախ ջեջել նրանց ՀԱՎԱՏԸ, ԿՐՈՆԸ: Պարսիկներն աշխատում էին ջեջել Բրիտանոնյանը, ապա ձուլելու համար հայ ժողովուրդը:

Վարդան և իր զինակիցները մի պատասխան միայն ունեին այդ փաղափկանության. «Քաջութեամբ մեռցումք», «մի՛ երկուցեալ զանգիտեսցումք ի բազմութենէ հեթանոսաց... սատակեսցումք զգօրութիւն նոցա, զի բարձրացի ԿՈՂՄՆ ճՇՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆ, և եթէ հասեալ իցէ ժամանակ կենաց, սուրբ մահուամբ պատերազմեալ, ընկալցումք խընդութեամբ սրտիւ, բայց միայն ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՍ ՔԱՋՈՒԹՅԱՆ ՎԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԻ՛ ԽԱՌՆԵՍՅՈՒՔ»:

Մարտի դաշտ շիջած՝ Վարդանանք հաւատացել էին, որ իրենց ՀԱՎԱՏԸ ԵՎ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՈԳԻՆ արդեն իսկ անպարտելի են, և իրենք շահել են հաղթությունը՝ հայ ժողովրդի հոգեկան ազատությունն ու անմահությունը, որովհետև Ավարայրում կռվող հայ ժողովրդի համար Բրիտանոնյանը ոչ թե «իբրև զհանդերձ» էր, այլ «իբրև զգոյն մարմնոյ», որը ոչ մի բռնապետ չկարէ շրջել, քեռս և ոչ այլ կարացէ մինչև ի կատարած»: Այս իմաստով և այս ըմբռնումով ՔՐԻՍՏՈՆԵՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՒՐԱՆԱՂ

նշանակում էր ուրանալ ոչ միայն ՀԱՎԱՏՆ ու ԵԿԵՂԵՑԻՆ, այլ նաև ԱԶԳՈՒԹՅՈՒՆ և ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ: Վարդանանց հոգեկան այս միության բուն գաղափիր պետք է փնտռել այն նշմարտության մեջ, որ Վարդանանց օրով, ինչպես և հետագայում, միացել և հույնացել էին մեր ժողովրդի գիտակցության մեջ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ և ՔՐԻՍՏՈՆԵՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ և ՀԱՎԱՏ, ԱԶԳ և ԵԿԵՂԵՑԻ:

Միության այդ ոգին փառավորվեց Վարդանանց հերոսամարտով, հաղթանակեց Վահանյան շարժման ժամանակ, որով և հավերժացավ հայ ժողովրդի կյանքում և դարձավ անխորտակելի վեմը մեր ժողովրդի գոյության:

Այս իմաստով Վարդանանց տունը լույս մի սրտագին վերհիշում չէ դյուցազնական մի դրվագի, այլ 1 500 տարիներից ի վեր տևող, ապրող, ներշնչող, կազմակերպող, անստանալի բայց միշտ զգալի ու ներկա մի մեծ ՈՒԺ, մի մեծ ՍԿԶՐՈՒՆՔ, մի հրաշափառ ՈԳԻ է:

Վարդանանց հերոսամարտը, տոգորված ազգային արժանապատվության բարձր գիտակցությամբ, սրտառուչ և անձնուրաց հայրենասիրությամբ, հերոսությամբ, նահատակությամբ, ապրեցնում է մեզ, ցնցում, ամրապնդում և մղում հավատարիմ մնալու նրանց ՈԳՈՒՆ և ՊԱՅՔԱՐԻՆ: Վարդանանք և Ղևոնդյանք ՄԵՌԱՆ, որպեսզի ԱՊՐԵՆ հայ ժողովուրդն ու Հայ Եկեղեցին:

Մեծ և անմոռաց է երախտիքը Ս. Ղևոնդյանց և Ս. Վարդանանց՝ Հայ Եկեղեցու կյանքում: Նրանք «բարոք պատերազմե» մղեցին և հասան «աւետեաց», պատվով կատարելով իրենց սրբազան պարտքը Եկեղեցու, Հայրենիքի և ժողովրդի առաջ:

Մենք, ինչպես մեր նախորդ սերունդները, երախտագիտությամբ ոգեկոչում ենք Ս. Ղևոնդյանց և Ս. Վարդանանց խնկելի հիշատակը սուրբ պատարագով, խնկով ու աղոթքով, հանդեսներով:

Մեր նախնյաց առաքիլներուննեռով պարծենալը բավական չէ: Էականն այն է, որ այսօր էլ ապրենք և ներշնչվենք Վարդանանց ոգով, զնանք մեր սրբազան նախնյաց առաքիլներից նաևապարհով, որովհետև

Աստված կարող է այս ֆաբերից էլ Վարդանի և Ղևոնդի որդիներ հարուցել:

Բայց, դժբախտաբար, միշտ չէ, որ այդ հաջողվում է մեզ: Հանախ, մենք մոռանում ենք մեր մեծ նահատակներին և նրանց օրինակով ու ֆաջուրյամբ, նախանձախնդրությամբ չենք պայքարում մեր Եկեղեցու և ժողովրդի թշնամիների դեմ:

Այսօր, դժբախտաբար, Սփյուռփի մեր ազգային-եկեղեցական կյանքում ականատես ենք լինում այնպիսի խորք և տխուր երևույթների, որոնք բնորոշում են չինչ շունեն վարդանանց ոգու և պայքարի հետ:

Այսօր Անթիլիասում որոշ մուր ուժեր և մի շարք ուղեկորույս մարդիկ, Ե դարի Հազկերտի նման, փորձում են նորից ֆակտել սրբազան «ուխտն հաատոց մերոց», որի պաշտպանության համար նահատակվեցին Վարդանանք:

Այդ բանն անել չհաջողվեց Հազկերտին, չի հաջողվի և նրանց, որովհետև սրբազան «ուխտն հաատոց մերոց ոչ եթէ բնդ մարդոյ...», այլ անլուծութեամբ Աստուծոյ, որում չիք հնար ֆանդել և ի բաց ելանել ոչ այժմ, և ոչ յապա և ոչ յաւիտեանս և ոչ յաւիտենից յաւիտեանս»:

Ս. Ղևոնդյանց և Ս. Վարդանանց խնկելի հիշատակի առիթով, վերանորոգենք մեր ուխտը և Ղևոնդ երեցի պես ասենք. «Ի բաց բողջով ԶԽԱՆԱՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՍ ՄՈՂՈՐՆՆՆ, եղկելիս և ողորմելիս ֆան գամեանյն մարդիկ գոսսա համարեցոյք», և Վարդանի ոգով հաստատենք. «Պատրաստ եմք... ի հալածանս և ի ման... եթէ հասեալ իցէ ժամանակ կենաց մերոց... բայց միայն յարութիւնս ֆաջութեան՝ վատութիւն մի խառնեցոյք»:

